

12.12.2018

Tarkoitustenmukaisten rikosprosessien edellytysten uudelleen arviointi

1 Johdanto

Tässä muistiossa kuvataan Helsingin poliisilaitoksen tämänhetkistä päivittäisrikostutkinnan tilannetta, rikostutkinnan keskeisten toimintojen kehittämistä ja turvaamista sekä resurssien suuntaamista. Lisäksi kuvataan Helsingin syyttäjänviraston nopeasti käsiteltävien asioiden REK-toiminnon tilannetta. Tällä hetkellä sekä rikostutkinnassa että syyttäjänvirastossa on työtä enemmän kuin resursseja. Nyt ollaan sen pakkovalinnan edessä, mitä toimia voitaisiin tehdä nykyistä joustavammin ja jättää tekemättä. Edellä mainittu on tehtävä hyvässä yhteistyössä.

Tällä hetkellä päivittäisrikostutkinnan osalta voimavaroja suunnataan niin paljon kuin mahdollista rikosten esikäsittelyyn ja REK-toimintoon. Harkintavalta keskitetään prosessin alkupäähän esikäsittelyyn. Tarkoitus on, että esikäsittelyn jälkeen tutkittavaksi ohjautuvat vain jutut, joilla on tarkoituksenmukaisimmat rikosprosessin edellytykset.

2 Tausta

Poliisin 2017–2020 strategian mukaan turvallisuutta edistetään suuntaamalla rikostorjunnan resurssit yhteistyössä syyttäjien kanssa tehtäviin, joissa on tarkoituksenmukaisimmat rikosprosessin edellytykset. Samoin strategiassa todetaan, että rikostorjunnan resursseja suunnataan vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sekä yhteiskunnan kannalta haitallisimpien tekojen tutkintaan.

Helsingin poliisilaitos ja Helsingin syyttäjänvirasto toteuttavat päivittäisten rikosten osalta tehostettua rikosprosessia. Tehostetussa rikosprosessissa on Helsingissä nopeutettu merkittävästi poliisin, syyttäjien ja tuomioistuimen toimintaa etenkin massarikoksia koskevien rikosasioiden käsittelyssä. Rikosten esikäsittelyssä juttumassasta seulotaan tuoreeltaan ne joista juttua ei tule, tai tutkinta tehdään ja päätetään nopeasti. Tavoite on, että käräjäoikeuteen saadaan enemmän suoria syyttäjähasteita. Yksinkertaiset selvät rikosasiat tutkitaan loppuun heti rikoksesta epäillyn jäätyä kiinni ja asia viedään tuoreeltaan syyttäjälle. Vaikka koko rikosprosessin kannalta hyödyt ovat merkittävät, eivät ne kuitenkaan ole tänä päivänä enää riittäviä. Tämän johdosta tulee ensiasteen päätöstoimintaa laajentaa merkittävästi.

Tätä tarkoitusta varten pitää kehittää toimenpiteitä, joilla voidaan aikaisempaa tehokkaammin poimia rikosprosessista pois ne asiat, joilla ei ole edellytyksiä edetä prosessiin loppuun asti ja joissa ei ole siten strategian mukaisia tarkoituksenmukaisen rikosprosessin edellytyksiä. Koska rikoksen vakavuus ja selvitysintressi vaikuttavat rikosasian priorisointiin, tällaisiin rikosasioihin on panostettava rikostutkinnallisesti selvästi enemmän kuin vähäisiin massarikoksiin. Nykytilanteessa kaikkiin strategian mukaisiin korkean prioriteetin rikosasioihin ei voida kohdentaa niitä toimenpiteitä, joita ne edellyttävät. Jostain on luovuttava.

Edellä todetun johdosta Helsingin poliisin ja syyttäjänviraston on löydettävä yhteinen näkemys siitä, miten rikosprosessien edellytysten uudelleen arviointi yhdessä toteutetaan. Selvästi tehokain keino on ottaa käyttöön menettely, jossa kaikki esitutkinnan rajoittamiseen soveltuvat päivittäisrikokset ohjataan sovittujen yhdenmukaisten perustoimenpiteiden jälkeen syyttäjälle esitutkinnan rajoittamiseksi. Jos rikosprosessin edellytyksiä ja tarkoituksenmukaisuutta ei heti alkuvaiheessa selvitetä, haaskataan resursseja. Haaskatut resurssit lisäävät asioiden ruuhkautumista poliisissa ja syyttäjänvirastossa ja ovat pois vakavan ja vaativan rikollisuuden rikosvastuun toteuttamisesta.

3 Rikostutkintayksikköön kirjatuista ilmoituksista ja päivittäisestä massarikosten tutkinnasta

Tällä hetkellä päivittäisrikoksista kirjataan ilmoituksia keskimäärin 120 - 150 vuorokaudessa. Kirjattujen rikosilmoitusten kokonaismäärä kaikki rikosilmoitukset mukaan lukien vuorokaudessa on noin 170–190 kappaletta. Tämän lisäksi päivittäin kirjataan sekalaisilmoituksia keskimäärin 40 kappaletta (mm. poliisitutkinnan ilmoitukset sekä esitutkinnan edellytysten selvittäminen). Ilmoituksista yli puolet otetaan vastaan sähköisesti.

Päivittäisissä rikosilmoituksissa esiintyy rikosnimikkeinä eniten varkauksia, näpistelyitä, pahoinpitelyjä ja vahingontekoja. Tällä hetkellä eniten rajoitettavaksi esitetään näpistysrikoksia, joita kirjataan rikosilmoituksina päivittäin keskimäärin 22 kappaletta. Helsingissä tulee poliisin tietoon vuosittain noin 13 000 näpistysrikosta, joista keskimäärin 9000 kirjataan rikosilmoitus (70 %) ja 4000 ratkaistaan sakkomenettelyssä (30 %).

4 Rikosprosessin edellytysten nopeutettu, entistä yhdenmukaisemmin periaattein tapahtuva harkinta

Nykyisessä mallissa esitutkinta joudutaan suorittamaan yleensä jo niin pitkälle, ettei rajoittaminen säästä voimavaroja vakavampien rikosten tutkintaan. Mikäli yleiset tai yksityiset taloudelliset intressit ovat jutussa erittäin pieniä, tulisi jopa selvittää mahdollisuutta voiko poliisin jättää esitutkinnan kokonaan suorittamatta.

Vaikka esitutkinnan rajoittaminen on poikkeus esitutkinnan toimittamisvelvollisuudesta, tarkastelukulmaa tulee muuttaa kokonaisvaltaisemmaksi. Rikosvastuun uskottavasta toteuttamisesta tulee vähäisimmissäkin rikoksissa huolehtia tapauksissa, joihin liittyy ankaroittavia piirteitä. Vähäiseksi ja esitutkinnan rajoittamiseen soveltuvaksi ei voitaisi siten katsoa tekoa, johon liittyy esimerkiksi ammattimaista rikollisuutta, väkivallan käyttöä tai toiminta kytkeytyy liikkuvaan rikollisuuteen.

Resurssien tarkoituksenmukaista suuntaamista on myös arvioitava suhteessa muihin rikostutkinnassa oleviin asioihin ja koko poliisin ja syyttäjän työkentän kokonaisuuteen.

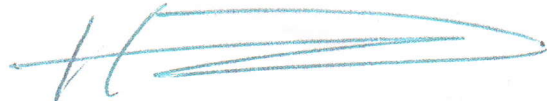
5 Lopuksi

Poliisilaitoksen rikostutkintayksikön tavoitteena on lisätä esitutkinnan rajoittamisia vähäisissä massarikoksissa asianosaisten oikeusturvaa merkittävästi heikentämättä. Syyttäjänviraston tavoite on vapauttaa resursseja vakavan ja vaativan rikollisuuden rikosvastuun toteuttamiseen. Tavoitteet olisivat toteutettavissa seulomalla vähäisimmistä massarikoksista rajoitettaviksi ne tapaukset, joihin ei liity edellä 4. kohdassa kuvattuja ankaroittavia tekijöitä. Tämä on ehdoton edellytys, että poliisi ja syyttäjänvirasto voivat kohdistaa vakavampiin rikoksiin siinä määrin resursseja kuin laki nykyisin velvoittaa.

Edellä mainittujen tavoitteiden toteuttaminen vahvistaa sekä poliisin että syyttäjän kykyä toimia poliisin strategian mukaisesti. Samalla se mahdollistaa resurssien suuntaamisen tarkoituksenmukaisiin ja vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien sekä yhteiskunnan kannalta haitallimpien tekojen rikosprosesseihin. Tavoitteet ovat toteutettavissa voimassa olevan lainsäädännön keinoin tunnistamalla päivittäisessä massarikostutkinnassa ja tiiviissä esitutkintayhteistyössä tehokkaasti esitutkinnan rajoittamiseen soveltuvat jutut ja siten vahvistamalla ensi asteen päätöstoimintaa merkittävästi.

Tomi Vuori
Poliisikomentaja
Helsingin poliisilaitos

Harri Lindberg
Johtava kihlakunnansyyttäjä
Helsingin syyttäjänvirasto